

Çeşm-i Cihan

Çeşm-i Cihan:
Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E - Dergisi
ISSN: 2149-5866
Sayı: 11 (Aralık) 2024 s. 79-92, TÜRKİYE
DOI: 10.30804/cesmicihan.1567885
Araştırma Makalesi

KÜLTÜREL MİRAS VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KORUMA KONUSUNDA YAYINLANMIŞ ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Ebubekir Erşad AYDIN*
Muna SİLAV**

Öz: Kültürel miras, toplumların geçmişten günümüze aktardığı ve gelecek nesillere aktaracağı tüm değerlerinin bilgi birikimidir. Bu değerler toplumların kimliğini, aidiyet duygusunu ve devamlılığını sağlayan önemli unsurlardır. Kültürel mirasta bibliyometrik analiz akademik araştırmaların derinlemesine incelenmesi ve alanın gelişimini anlamak için önemli bir araçtır. Alandaki araştırmaların sistematik bir şekilde değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Çalışmanın amacı, araştırmada kültürel miras ve sürdürülebilir koruma alanında yapılmış olan 1991-2024 yılları arasında Web Of Science (WoS) veri tabanında yer alan 2350 çalışmayı bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemektir. Bu kapsamda, Web Of Science veri tabanında yer alan çalışmalar cultural heritage (kültürel miras) ve sustainable conservation (sürdürülebilir koruma) anahtar kelimeleri ile sınırlanmıştır. Veriler Web Of Science veri tabanından alınarak, Web Of Science kendi içeriğinde yer alan analiz etme özelliği, R-Studio ve VOSviewer programları kullanılarak çeşitli bibliyometrik analizlerden yararlanılmıştır. Araştırmalardan elde edilen veriler ve incelemede elde edilen bulguların sınırları, belirlenen zaman aralığında yer alan toplam yazar sayısı, yayın sayısı, belge sayısı çok olan yazarlar, yazarların yıllara göre yaptığı çalışmalar, konu hakkında yıllık ortalama yapılan çalışmalar, atıf sayısı çok olan yazarlar, yazarların ülkelere göre dağılımı ve çok kullanılan anahtar kelimeler ve kelime ağaçları başlıca olmak üzere iş birliği ağları alt konuları incelenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde 2010 yılından günümüze kadar yapılan çalışmalarda artış olduğu tespit edilmiştir. Atıf sayısı 2003 yılından başlayarak yıllar ilerledikçe kültürel mirasta koruma seçeneklerinden biri olan sürdürülebilirlik konusu özellikle 2023 yılında konu hakkında çok atıf almıştır. Çalışmaların özet ve anahtar kelime analizlerinde ise en çok kullanılan kelimelerin conservation (koruma) ve cultural heritage (kültürel miras) ve sustainability (sürdürülebilirlik) ve tourism (turizm) ve management (yönetmek) olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarının kültürel miras koruma alanında sürdürülebilir korumanın önemi ve araştırmacıların konu ile ilgili yaklaşımları ve konunun ana hatlarını göstermesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Sürdürülebilir Koruma, Bibliyometrik Analiz, R-Studio, Web Of Science, VOSviewer

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF PUBLISHED STUDIES ON CULTURAL HERITAGE AND SUSTAINABLE CONSERVATION

Abstract: Cultural heritage is the accumulation of knowledge of all the values that societies have transferred from the past to the present and will transfer to future generations. These values are important elements that ensure the identity, sense of belonging and continuity of societies. Bibliometric analysis in cultural heritage is an important tool for in-depth examination of academic research and understanding the development of the field. It provides an important framework for systematic evaluation and development of research in the field. The aim of the study is to examine 2350 studies in the field of cultural heritage and sustainable conservation

* Mimar, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Lisans Programı, Ankara, ORCID ID: 0009-0001-9435-4154, ebubekirersat@hotmail.com.

** Prof., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Ankara, ORCID ID: 0000-0003-3457-5059, muna.silav@hbv.edu.tr.

conducted between 1991-2024 in the Web of Science (WoS) database using the bibliometric analysis method. In this context, the studies in the Web Of Science database are limited to the keywords cultural heritage and sustainable conservation. The data were taken from the Web Of Science database and various bibliometric analyzes were used using the analysis feature in the Web Of Science content, R-Studio and VOSviewer programs. The data obtained from the research and the boundaries of the findings obtained in the review, the total number of authors in the specified time period, the number of publications, authors with a high number of documents, studies conducted by authors by year, annual average studies on the subject, authors with a high number of citations, distribution of authors by country and frequently used keywords and word trees, mainly collaboration network sub-topics were examined. As a result of the findings obtained, it was determined that there was an increase in the studies conducted from 2010 to the present. The number of citations started in 2003 and as the years progressed, the subject of sustainability, one of the protection options in cultural heritage, received many citations on the subject, especially in 2023. In the abstract and keyword analyses of the studies, it was determined that the most used words were conservation and cultural heritage and sustainability and tourism and management. It is thought that the research results will be useful in terms of showing the importance of sustainable protection in the field of cultural heritage protection and the approaches of researchers on the subject and the outlines of the subject.

Keywords: Cultural Heritage, Sustainable Preservation, Bibliometric Analysis, R-Studio, Web Of Science, VOSviewer

Başvuru/Submitted: 15 Ekim 2024

Kabul/Accepted: 21 Aralık 2024

1. Giriş

Kültürel miras daha önceki kuşaklar tarafından oluşturulmuş ve insanlığın var olmasından sonra yaşadığı tüm zamanların, biriktirdiği, geliştirerek zenginleştirdiği ve sürekliliğini sağlayarak kendinden sonraki nesillere aktardığı bilgi, inanç ve davranışlardır. Kültür, yaratıcı etkileşimlerin bir toplamı ve sonucu olarak, sürekli değişen ve gelişen etkin bir yapıya sahiptir (Özdemir - Özdemir, 2020, 3). Geçmişe ait kültürel, mimari ve toplumsal değerler, dönemin sosyal yaşamını, gelenek ve göreneklerini günümüze aktararak, toplumun yaşam biçimleri hakkında bilgiler sağlamaktadır (Değirmenci - Sarıbiyık, 2015, 614). Kültürel mirasın tarihselliğini anlamak, aynı zamanda, onun günümüzdeki kullanımlarını anlamaya yardımcı olur (Crouch, 2010, 61). Kültürel miras, tüm insanlığın ortak bir değeri olduğundan, korunması gereken evrensel bir konudur (Ahunbay, 2009, 134). Aynı zamanda geleneksel yerleşimlerin korunması veya geleneksel yerleşimlerde turizmin sürdürülebilir gelişimi ile uğraşan endüstriler de bu çalışmadan faydalanabilir (Hu vd., 2021, 17). Koruma, günümüz ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerinde gereksinimlerini göz önünde bulunduracak şekilde sürdürülebilirlik prensibi doğrultusunda gerçekleştirilmelidir (Tanrıseven vd., 2016, 1069).

Günümüze kadar ulaşmış olan kültürel miras değerleri doğal yaşam döngüsünde çeşitli zarar veren etkenler nedeniyle bozulmalara uğramış olabilir. Önemli olan daha bilinçli ve konunun uzmanları tarafından kültürel mirası korumak devamlılığını sağlamak gerekir. Koruma kavramı, kültür varlıklarının tarihinin ve anlamının bilinmesi, malzemelerin korunmasının sağlanması, gerektiği gibi saklanması, restore edilmesi ve geliştirilmesi ile ilgili olan tüm çabalar olarak tanımlanmaktadır (ICOMOS, 1994). Kültürel miras kavramının toplumsal olarak anlaşılıp değerinin artmasıyla beraber, koruma kavramı da zamanla nitelik ve nicelik olarak önem kazanmıştır. Son zamanlarda çeşitli alanlarda kendine yer bulan sürdürülebilirlik kavramıyla doğru olmayan malzeme seçimi, eserlere zarar veren malzeme kullanımı ve yaşadığımız çevrede malzeme sayısının sınırlı olması, mevcut malzeme kullanımında daha bilinçli kullanım sağlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

İsveç'in Stockholm şehrinde 1972 yılında yapılan Birleşmiş Milletler Konferansı'nda, ekonomik ve sanayileşme yönünden küresel kalkınmanın neden olduğu çevresel sorunların, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sanayileşme bakımından ihtiyaç duydukları kaynak arayışları gerekliliği ele alınmıştır. Brundtland Raporu (1987) günümüz ihtiyaçlarının neler olduğunu tespit edilmesiyle birlikte gelecek nesillerin gereksinimlerini de dikkate alarak ortak bir geleceği inşası için sürdürülebilir kalkınmaya dikkat çekmektedir (Ballı, 2019, 467). Sürdürülebilir kalkınma konusu, 1976 yılında Vancouver'da gerçekleştirilen Habitat I ve 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen Habitat II toplantılarında ele alınmıştır.

17-20 Ekim 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen Quito Habitat III toplantısında kültür mirası ile sürdürülebilir kalkınma arasındaki bağlantı üzerinde durulmuş ve kültürel kalkınmanın önemi vurgulanmıştır. Nüfus artışıyla beraber şehirlere hızlı bir şekilde göç olması ve plansız

şehirleşme, kültürel miras unsurlarına zarar vermektedir. Bu toplantılarda, kontrolsüz kentleşmenin kültürel miras üzerindeki olumsuz etkilerine çözüm arayışları üzerinde durulmuştur (Subaşı, 2022, 18).

Kültürel mirasa sahip çıkmak ve korumak, sürdürülebilir koruma kavramı ile öneminin arttığı görülmektedir. Kültürel miras değerleri sürdürülebilirlik yöntemiyle korunmalıdır. "Kültürel mirasın sürdürülebilir yaklaşımlarla korunması kavramı, tarihi ve kültürel miras özelliklerine sahip unsurların, sürdürülebilirliğin ana temalarını dikkate alarak, iç ve dış risklerden yenileme ve güçlendirme yoluyla korunması olarak tanımlanabilmektedir" (Kanlı, 2015, 6). Kültürel değerlerin kayboluyor olması, toplumdaki bağı güçsüzleştirmekte, bireylerin geçmişte hangi kültürel topluluğa ait olduğunu unutmalarına sebep olan benlik kaybı duygusunu dışarıya vurmasına sebep olmaktadır. Kültürel mirasın korunması, ulusal kimlik sorununun temelini oluşturması ve kültürel olguların insanlığın ortak mirası olduğu ve geçmişten geleceğe aktarılan mirasın korunması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Gümüş, 2020, 12). Kültürel mirasın korunmasının temel amacı, genel sürdürülebilir kalkınma çerçevesi içinde kapsamlı ve entegre bir yaklaşım yoluyla sürdürülebilir kentsel (miras) yönetimi konusunda rehberlik sağlamaktır (Veldpaus - Roders, 2013, 5). Bugünkü toplumun ihtiyaçlarını karşılarken gelecekteki kuşakların ihtiyaçlarından ödün verilmemesi sürdürülebilirliğin öncelikleri arasındadır. Doğal kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanması, sürdürülebilirlik kapsamında yer almaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı, mimarlık ve koruma gibi alanların da önem verdiği bir yapıya sahiptir (Orhan - Yıldız, 2022, 48). OECD'nin 2005 yılında hazırladığı "Kültür ve Bölgesel Kalkınma" başlıklı raporu, kültürün sürdürülebilir kalkınma açısından önemini vurgulamaktadır (Özdemir - Özdemir, 2020, 4).

Makale konusunun araştırma tekniği olan bibliyometri bilimsel araştırmaların belirli unsurlarının sayısal analizler ve istatistiksel yöntemler kullanılarak değerlendirilmesidir. Bibliyometri teriminin ortaya çıkışı oldukça yeni olsa da kullanımı ve uygulaması 1890'lara kadar uzanmaktadır (Osareh, 1996, 149). Bibliyometri, çalışılmak istenilen konunun tarihsel gelişimini, yazarları, yayınları incelemek amacıyla literatür analizi ve bilimsel haritalama yöntemleri kullanılarak verilerin değerlendirilmesidir (Broadus, 1987, 374). Bibliyometrik dağılımlar olasılık hesaplamalarına dayalı bir biçimde yorumlanır ve analiz çalışmasına sahip değişken bir model oluşturmaya çalışılır (Bellis, 2009, 76). Bibliyometrik veriler çalışmada yayın üreten ülkeleri, araştırma enstitülerini, literatürleri, belirli araştırma konularını ve disiplinleri tanımlamak ve değerlendirmek için kullanılan analiz yöntemidir. (Huang vd., 2006).

Bu çalışmada kültürel miras ve sürdürülebilir koruma konuları bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenecektir.

2. Yöntem

Betimsel araştırma yöntemi, incelenen olaylar ve değişkenler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin derecelerini belirlemek için ölçütler oluşturur (Karamustafaoglu vd., 2017, 558). Günümüzde akademik verilerin bibliyografik analiz tabanlarında depolanması ve düzenlenmesi gerekmektedir. Bu platformlarda bulunan bilgiler (atıflar, anahtar kelimeler, başlıklar, dergiler, yazarlar, kurumlar vb.) bibliyometrik teknikler kullanılarak bilimsel araştırmaların değerlendirilmesi önemlidir (Moral vd., 2020, 2). Haritalama yöntemi ile bibliyometrik analiz, araştırmacıların çalışma alanlarındaki bilimsel yayınları görselleştirerek, değerlendirilmesinde yararlanılmaktadır (Zan, 2012, 25). Verilerin düzenlenmesinde Web of Science, programı öne çıkmaktadır. Web of Science veri tabanları, anahtar kelimelerin kullanım sıklığı, atıflar, yazarların üretimi gibi nitel ve nicel özelliklere göre çalışmaları inceleme olanağı sunar (Chadegani, 2013, 24).

Makalede "Kültürel Miras ve Sürdürülebilir Koruma" alanında yapılmış olan araştırmaların literatürdeki eğilimleri, boşlukları ve araştırma fırsatlarını belirlemek amacıyla çeşitli bibliyometrik parametrelerin analizi betimsel yöntemle incelenmiştir.

3. Örneklem

Araştırma verilerini Web Of Science (WoS) veri tabanında 1991-2024 (21 Mayıs 2024 tarihine kadar) yılları arasında cultural heritage (kültürel miras) ve sustainable conservation (sürdürülebilir koruma) anahtar kelimelerle ilişkili yayınlanmış yazılar oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında anahtar kelimeleri içeren kitap veya kitap bölümü, makaleler yer alırken, Web Of Science (WoS) sunmuş olduğu belge niteliği taşıyan özelliklerden mektup, not, sanat sergisi vb. dahil edilmemiştir.

Tablo 1: Araştırma kapsamında elde edilen genel bilgiler

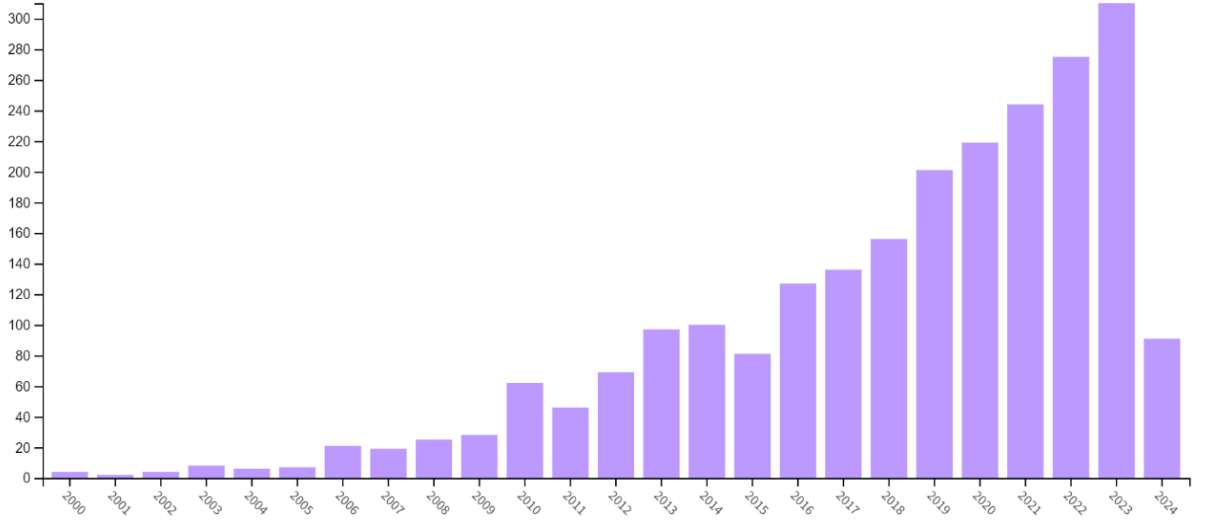
Timespan 1991:2024	Sources 878	Documents 2350	Annual Growth Rate 15.87 %
Authors 7243	Authors of single-authored docs 446	International Co-Authorship 23.49 %	Co-Authors per Doc 3.75
Author's Keywords (DE) 7035	References 96053	Document Average Age 5.82	Average citations per doc 11.03

Tablo 1 verilerine göre araştırma kapsamında 2350 belge niteliği taşıyan yayın tespit edilmiştir. Konu ile ilgili yazar sayısı 7243 ve tek yazarlı yayın sayısı 446 olarak belirlenmiştir. Web Of Science (WoS) veri tabanı, R-Studio ve VOSviewer programları kullanılarak, atıf ve bibliyometrik eşleştirme analizleri yapılmıştır.

4. Bulgular

Bibliyometrik analizi basılı materyaller, kitaplar, dergiler ve makaleler gibi bilimsel belgelere ait verilerin (yazar, alan, konu, atıf, kurum ve ülke vb.) nitel ve nicel yöntemlerle analizini gerçekleştiren bir işlem seti olarak tanımlanabilir. Bu süreç, ilgili disiplinlerle ilgili konular, kurumlar, ülkeler ve yazarlar ile yazarlar arasındaki iş birliği hakkında önemli ipuçları sunmaktadır (Aslanç, 2022 , 4).

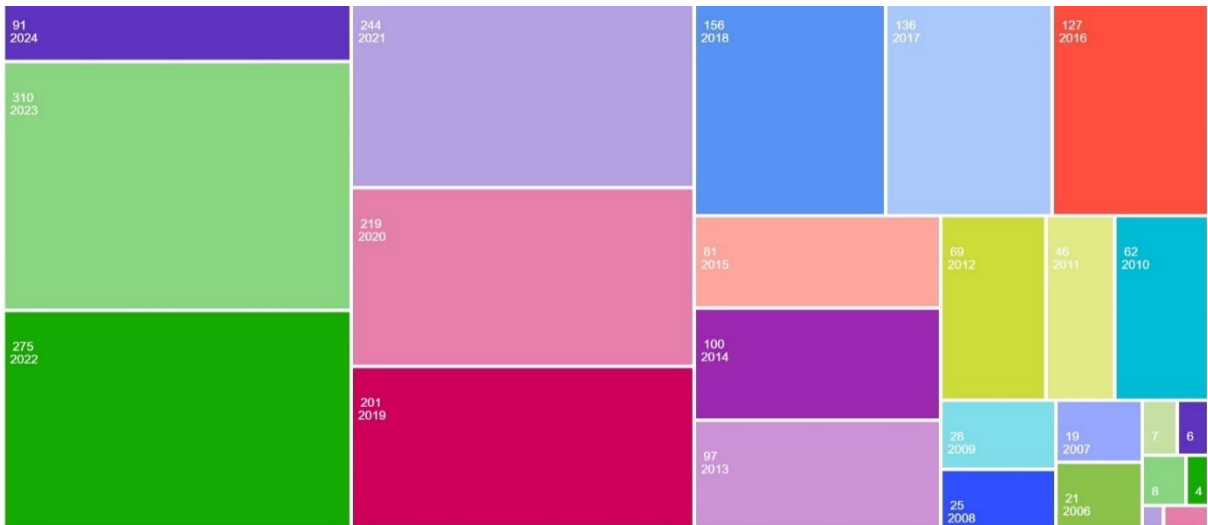
Kültürel miras ve sürdürülebilir koruma kapsamında yapılan bibliyometrik analiz sonucunda elde edilen verilerde 1991-2024 yılları arasında yapılmış çalışmalar değerlendirilmiştir (Tablo 1). 2023 yılında yayın sayısı 310 çalışma ile en üst seviyeye ulaşmıştır. Veriler 21 Mayıs 2024 tarihine kadar geçerli süre zarfında incelenmiştir. Bu nedenle 2024 yılı yayın sayısı 2023 yılının değerlerinin altında görülmektedir (Şekil 1).

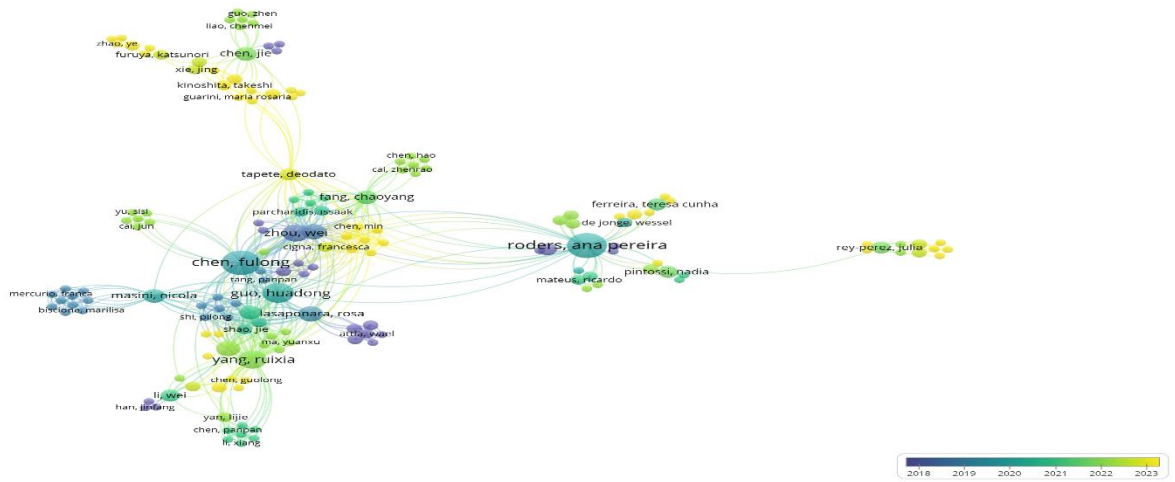
Şekil 1: Yıllara Göre Yayın Sayısı

Kültürel miras konusunda sürdürülebilir koruma kavramı yeni bir anlayış getirmekle beraber yayınlarda da daha sık görülmektedir. 2000 yılından önce yapılan çalışma sayısının yok denilecek kadar az olması (Şekil 1) (Tablo 2) kültürel miras kavramının korumada farklı bakış açılarının yaygın olmasından kaynaklanmaktadır. Ağaç haritası grafiği, yıllara göre üretim sayılarını okuma olanağı sunmaktadır. Tablo 2'e göre 2006 yılında 21 yayın, 2007 yılında 19 yayın, 2008 yılında 25 yayın, 2009 yılında 28 yayın bulunmaktadır. 2010 yılında ise yayın sayısı önceki yıllara göre daha fazla artış göstererek 62 yayın olarak belirlenmiştir. Kültürel mirasta sürdürülebilirliğin etkin olarak anlaşılmasıyla yayınlardaki artış günümüzde fazlasıyla gözlemlenmektedir. 2021 yılında 244 yayın, 2022 yılında 275 yayın, 2023 yılında 310 yayın ve 2024 yılının Mayıs ayının 21. gününe kadar 91 yayın yayınlanmıştır. Bunun başlıca sebebi kültürel miras değerlerinin önem kazanmasıdır. Özellikle 2023 yılının bitmesiyle her alanda sürdürülebilir kültürel miras kelimesini görmekteyiz. Kültürel mirasa uygulanan koruma müdahaleleri eserle uyumlu, zarar vermeyen sürdürülebilir, doğal ve yenilenebilir olması farkındalığıyla gelişim göstermiştir.

Tablo 2: TreeMap Yıllık Yayın Üretim Analizi

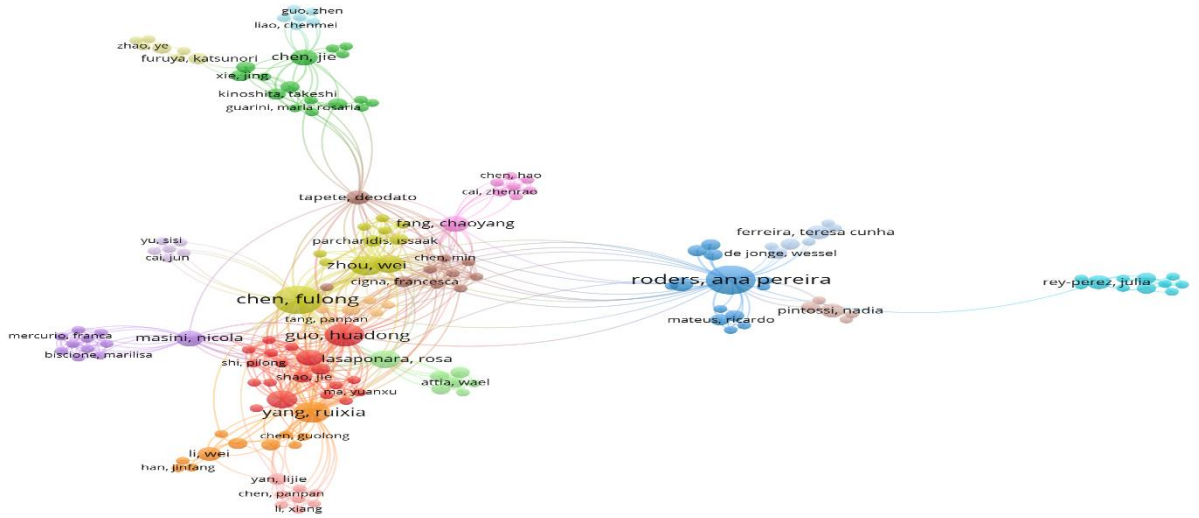

Son yıllarda atıf analizi araştırmalarına yönelik önemli artış görülmektedir. Yazarların yayınlarının kullanım sıklığı ve verimliliği durumu gibi konular ele alınmaktadır (Al - Tonta, 2004, 22). Bulgulara göre konu hakkında yazı yazmış olan yazarlar incelendiğinde, en az 2 atıf almış olan yazarlar araştırılmıştır (Şekil 2). Ana Perira R. (13 yayın), Fulong C. (12 yayın), David C. (9 yayın), Piero B. (9 yayın), Matija S. (9 yayın), Huadong G. (8 yayın), Antonio C. (8 yayın) ve Antonio S. (8 yayın) olmak üzere konu hakkında yayın üretmiş başlıca yazarlardır. Aynı şekilde kültürel miras ve sürdürülebilir koruma konusunda (Şekil 3), Tobias P. (885 atıf), Elisa O. R. (870 atıf), Claudia B. (801 atıf), Sebastian D. (801 atıf), Mauro A. (525 atıf) ve Chen F. (376 atıf) konu hakkında araştırmalarda atıf almış yazarlardır. Özellikle yayın sayıları çok olan yazarların konu hakkında yıllara göre araştırma yapma yoğunluğu ve yazarların atıf alma yoğunluğunu ifade eden kümeleşme verileri Şekil 2 ve Şekil 3’de yer almaktadır.

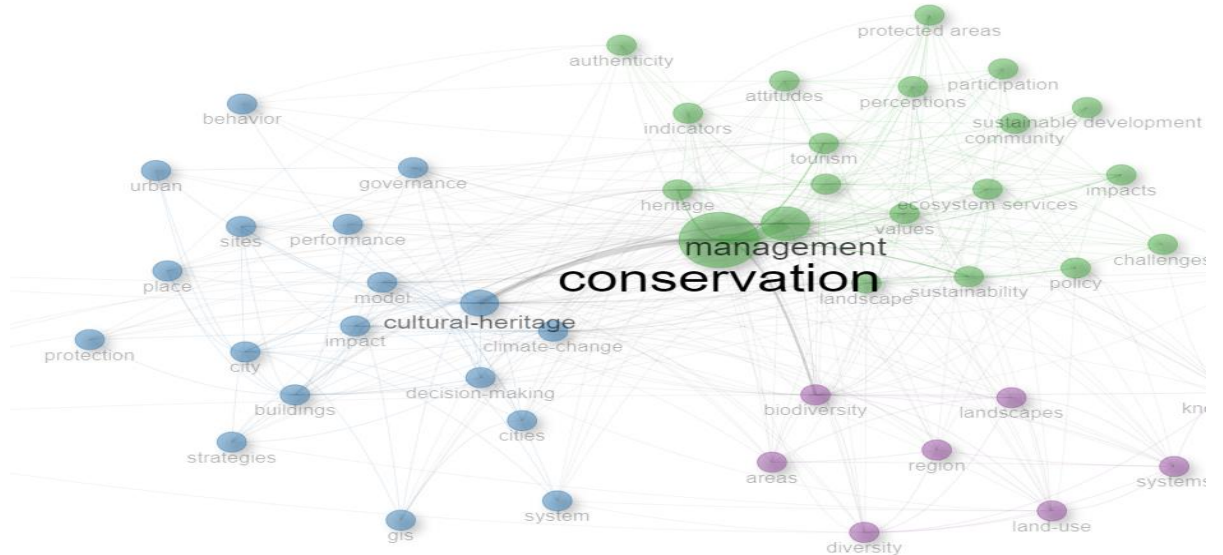
Şekil 2: Yayın Sayıları Çok Olan Yazarların Konu Hakkında Yıllara Göre Araştırma Yapma Yoğunluğu

Özellikle araştırmacıların 2020 yılı ve öncesinde Fulong C. ve Ana Pereira R. yazılarında etkilenip kümeleştiği, 2021 yılından sonra daha çok Ruixia Y. ve Chaoyang F. yazarların çalışmaları ön plana çıkmakla beraber günümüzde konu hakkında yayın yapan araştırmacılar ise Francesca Cigna, Deodato Tapete ve Min Chen olduğu gözlenmektedir. Şekil 3’te ise bu yoğunlaşma yayın üretim sayılarına göre yoğunlaşma grafiği ile baskın 4 ana küme olduğu bu kümeleşmenin özellikle 2 büyük küme olan Chen Fulong, Ana Pereira Roders daha küçük yoğunlaşmanın Julia Rey Perez ve Jie Chen’den oluştuğu gözlemlenmiştir.

Şekil 3: Yayın Sayısı Çok Olan ve Etrafındaki Diğer Yazarların Atf Alma Yoğunluğunu Gösteren Kümeleşme

Kültürel miras ve sürdürülebilir koruma alanında araştırma yapan kişilerin hangi ortak anahtar kelimeler üzerinde yoğunlaştığı ve hangi alanlarda daha farklı çalışmalar yaptığı incelendiğinde kültürel miras, konservasyon, yönetim, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir gelişim, miras ve mimari miras kelimeleri ön plana çıkmaktadır (Şekil 4). Bu kümeleşmeyle birbirine bağlantılı alt kümeler oluşması sağlanmakta olup çalışmalarda hangi kelimeler seçiliyorsa kelime bağlantılarının bulunmasına olanak sağlamaktadır.

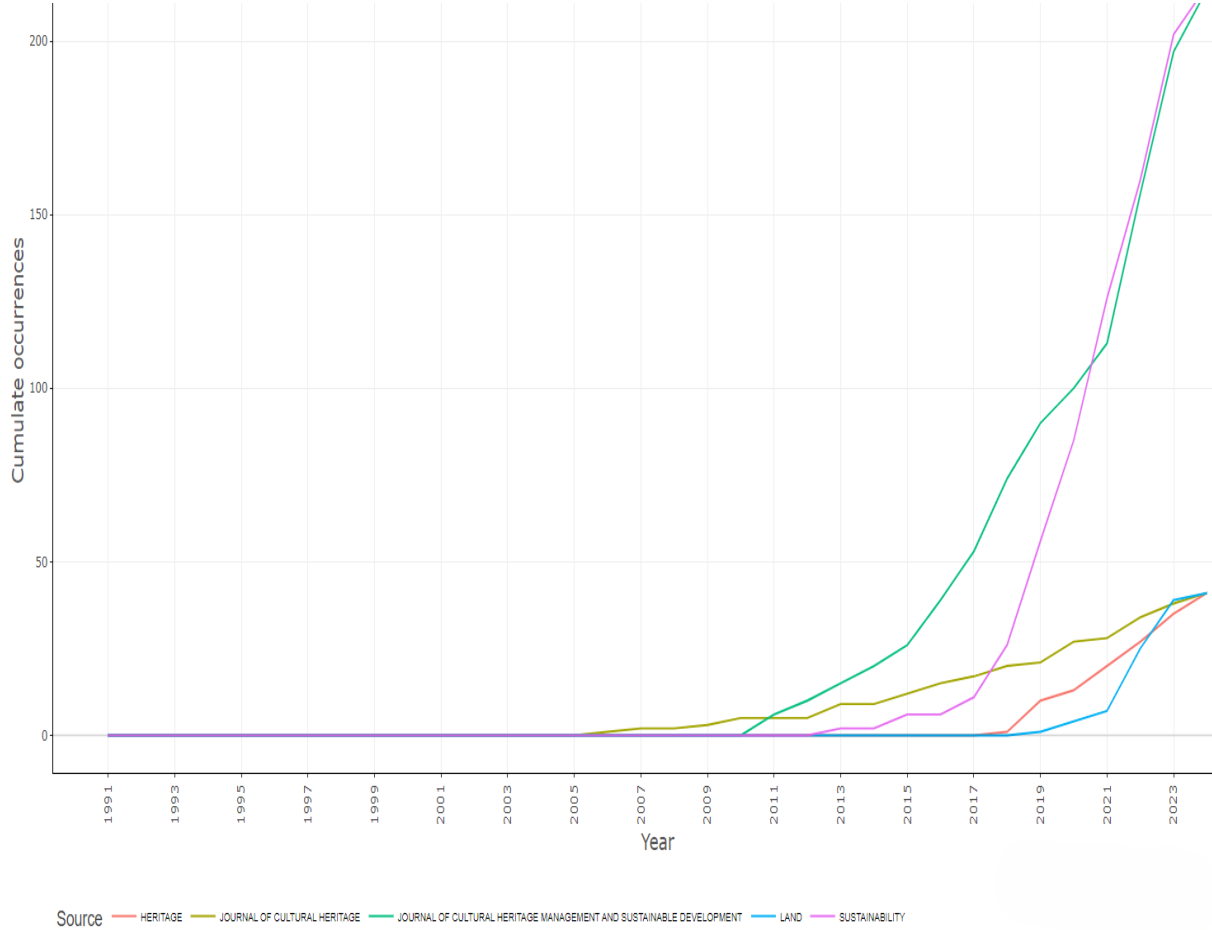
Şekil 4: Kelime Bulut Haritası

Bibliyometrik analizin sağladığı birçok faydanın yanında bilimsel çalışmada yer alan anahtar kelime ya da kelimelerin üzerinde yapılmış bilimsel çalışmaları TreeMap ile hangi anahtar kelimelerden türediğini, belirlenen kelimelerin yıllara göre kullanım sıklığını ya da kelime bulut haritasıyla (Şekil 4) kelimeler arasındaki bağlantıları göstermesi, araştırma yapmak istenilen konunun kolay ve geniş bir perspektiften izlenmesine olanak sağlamaktadır. Kelime bulut haritası metin verilerinin görselleştirilmesi için kullanılan etkili bir araçtır. Bu harita kelimelerin sıklığını ve önemini görsel olarak vurgulamaktadır. Yazarların düşüncelerini ve

anahtar kelimelerin kullanımı zamanla artabilir veya azalabilir; bu da o alandaki araştırma eğilimlerinin değişimini yansıtır (Şekil 5).

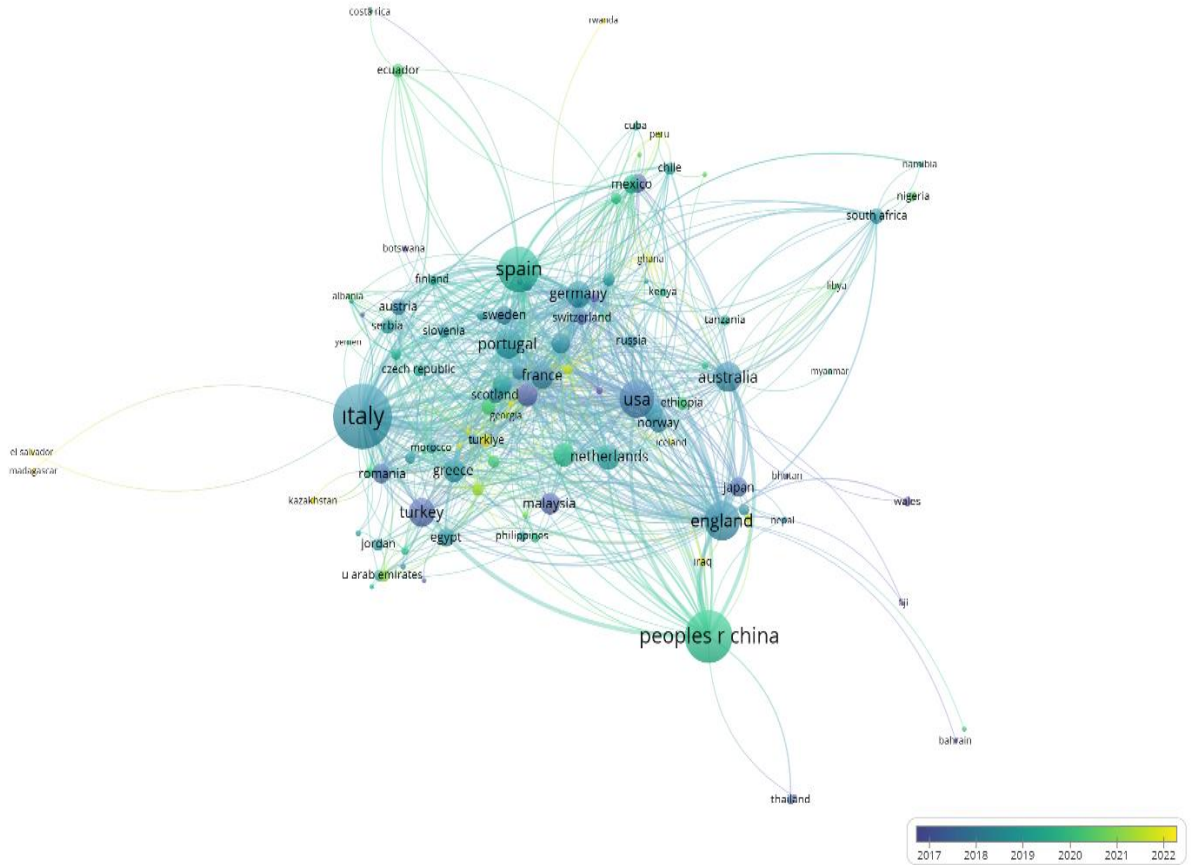

Şekil 5: Anahtar Kelimelerin Kaynaklarda Zaman İçerisindeki Üretimi

Kültürel miras ve sürdürülebilir koruma alanında yapılan çalışmaların en çok geçtiği dergiler Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, Heritage, Journal of Cultural Heritage, Land ve Sustainability yayınlardır. 2005 yılında dergilerde kültürel miras ve sürdürülebilir koruma konusu çalışma sayısı az iken, daha sonra ki yıllarda dergilerde yoğun şekilde yer almaktadır (Şekil 5). Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development dergisi ile Sustainability dergisindeki anahtar kelimelerin kullanımı diğer dergilere göre daha yoğunluktadır. Heritage, Journal of Cultural Heritage ve Land dergilerinde ise günümüzde çalışma konusunun önemi artması ve araştırmacıların bilimsel literatürdeki eğilimlerinden dolayı artış göstermeye başlamıştır. Kültürel mirasta sürdürülebilir koruma konularının ilgi gösterilmesi konu hakkında bilim insanları arasında daha fazla etkileşim, bilgi alışverişini artırır ve yeni iş birliklerinin oluşturur.

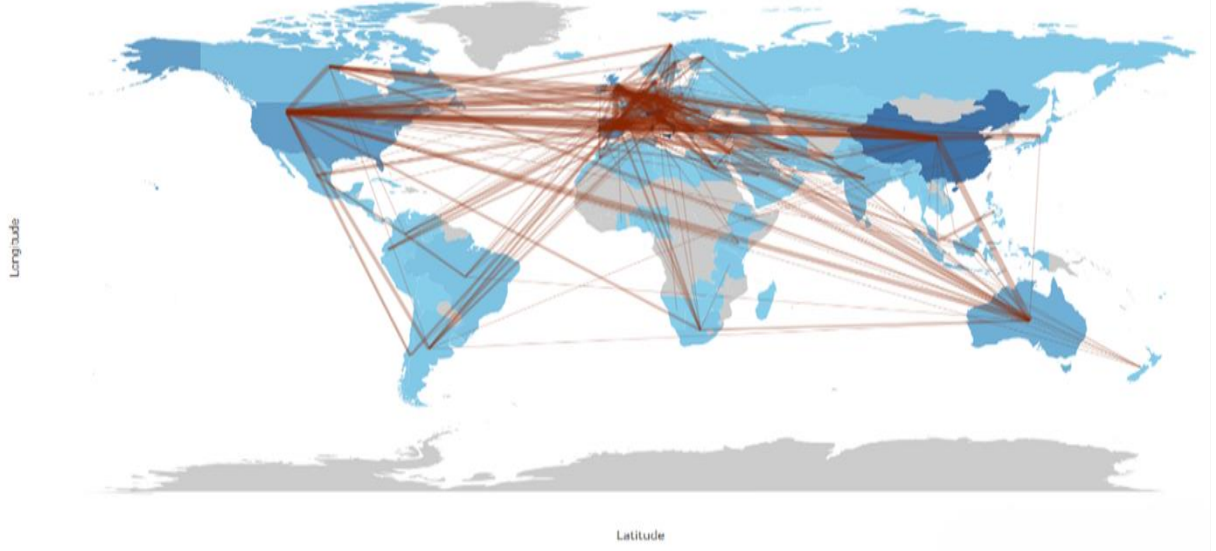
Araştırma konusunun yoğunluk grafiği “Koruma” kelimesinin zaman içerisinde kullanılmış en yoğun kelime olduğu ve sırasıyla “yönetim”, “kültürel miras”, “miras”, “turizm” ve “sürdürülebilirlik” kelimelerinin yoğunluk grafiği ile anlaşılmasına kolayca olanak sağlamaktadır. Bibliyometrik analiz ile araştırma konularında kelime üretimi yıllara göre inceleme ile belirli bir alandaki yayınların zaman içindeki gelişimini ve eğilimlerini ortaya koyar. Bu sayede konuların zamanla daha fazla ilgi gördüğü belirlenip mevcut literatürdeki eksiklikler ve gelecekteki araştırma fırsatları gözlemlenmesinde olanak sağlar.

Analiz ile ülkelerin araştırma yapılan konularda etkinliği araştırılmıştır. Bu sayede hangi ülkenin araştırma konularında öncülük yaptığı belirlenerek araştırmacıların yoğunluğu ve atıf alma gibi bazı parametreleri ortaya konmaktadır. Ülkelerin araştırma konusu hakkında yayınlara ilgisi araştırılmasını sağlamaktadır. Özellikle İtalya, Çin ve İspanya ülkelerinde konu hakkında yapılan çalışmalar diğer ülkelere öncülük etmektedir. 2007 yılında İtalya'nın uluslararası yayınlarda ön planda olduğu, 2020 yılında ise Çin ve İspanya'da yayın yapan araştırmacıların kültürel miras ve sürdürülebilir koruma hakkında etkin rol aldığı gözlenmektedir (Şekil 6).

Şekil 6: Ülkelerin Yıllar İçerisindeki Üretim ve Aralarındaki Bağlantılar

Ülkelerin bilimsel üretim sayıları belirli konularda aktif olduğunu ve hangi alanlarda daha fazla iş birliği yapıldığını anlamak için bilgiler sunmaktadır. Araştırmacılar, bu verileri kullanarak gelecekteki araştırma yönelimlerini belirleyebilir ve uluslararası iş birliklerini artırabilirler. Ülkeler arasındaki iş birlikleri, çok uluslu projelerdeki katılımcı sayısı ile ölçülür. Örneğin, bazı ülkeler kendi içindeki yazarlarla daha fazla yayın yaparken, diğerleri uluslararası iş birliklerine daha fazla yönelmektedir. Ülkelerin iş birliği haritası sayesinde araştırmada, ülkeler arasında daha çok hangi kıtalarda yayın sayısında yoğunlaşma olduğunu göstermektedir. Avrupa kıtasındaki ülkelerin iş birliği kültürel miras ve sürdürülebilir koruma alanında bilimsel üretkenlikleri, ortak araştırma projeleri ve akademik çalışmalar konusunda öncülük etmektedir (Şekil 7).

Şekil 7: Ülkelerin İş Birliği Haritası

Kültürel miras ve sürdürülebilir koruma konularında en çok yayın üreten ülkeler İtalya, Çin, İspanya, Birleşik Krallık ve Amerika başta olmak üzere, Türkiye yayın sıralamasında sekizinci sırada yer almaktadır (Tablo 4).

Tablo 4: Ülkelerin Konuyla İlgili Bilimsel Üretim Sayıları

region	Freq
ITALY	1209
CHINA	1100
SPAIN	595
UK	435
USA	410
PORTUGAL	332
AUSTRALIA	260
TURKEY	201
INDIA	169
GREECE	162
GERMANY	159
NETHERLANDS	146
FRANCE	141

Diğer analiz çeşidi ise konu hakkında araştırma yapan üniversitelerin belirlenmesini sağlamaktadır. Kültürel mirasta sürdürülebilir koruma kavramına tarihsel olarak baktığımızda son yıllarda konu hakkında yapılan çalışmalarda Floransa Üniversitesi (İtalya), Lizbon Yeni Üniversite (Portekiz), Évora Üniversitesi (Portekiz), Valencia Politeknik Üniversitesi (İspanya) ve Bologna Üniversitesi (İtalya) önemli üniversitelerdendir (Şekil 8).

Şekil 9: Üniversite Organizasyonların Birbiriyle Olan Bağlantısı

Sonuç

Kültürel mirası korumayla ilgili çeşitli koruma yöntemleri geliştirilmiştir. Günümüzde en yaygın koruma çeşitlerinden biri olan sürdürülebilir koruma kavramıdır. Kültürel mirasta sürdürülebilir koruma alanında yapılan bilimsel yayınlar bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenerek, konu hakkında araştırmacı sayısı, atıf alma oranları, kelime analizi, ülkeler arasındaki bağlantılar ve üniversitelere ait veriler değerlendirilmiştir. Çalışma verileri Web Of Science veri tabanından alınarak, Web Of Science kendi içeriğinde yer alan analiz etme özelliği, R-Studio programı ve VOSviewer programlarından yararlanılmıştır. Yapılan bibliyometrik analiz sonuçları, 21 Mayıs 2024 tarihine ait verilere göre değerlendirilmiştir. Kültürel miras ve sürdürülebilir koruma konusunda yapılan bilimsel çalışmaların bibliyometrik analiz sonucunda yayınların yıllara göre değişkenlik göstermekle birlikte 2010 yılından sonra sürekli bir artış gösterdiği, en fazla yayının 2023 (310 yayın) yılında yapıldığı görülmektedir. Kültürel miras koruma kavramına zamanla araştırmacıların da ilgisinin arttığını gözlemlemekteyiz. Konu hakkında yazı yazmış olan yazarları incelendiğinde yayın sayısının da veriler Ana Perira R. (13), Fulong C. (12), David C. (9) Piero B. (9 yayın), Matija S. (9 yayın), Huadong G. (8 yayın), Antonio C. (8 yayın) ve Antonio S. (8 yayın) şeklindedir. Tobias P. (885), Elisa O. R. (870), Claudia B. (801), Sebastian D. (801 atıf), Mauro A. (525 atıf) ve Chen F. (376 atıf) konu hakkında en çok atıf alan yazarlardır. Anahtar kelimeler incelendiğinde kültürel miras, konservasyon, yönetim ve sürdürülebilirlik ön plana çıkmaktadır. Kelime yoğunluk grafiğine baktığımızda “Koruma” kelimesinin zaman içinde kullanılmış en yoğun kelime olduğu ve sırasıyla “yönetim”, “kültürel miras”, “miras”, “turizm” ve “sürdürülebilirlik” kelimelerinden oluşmaktadır. Ülkelerin analizini incelediğimizde en çok yayın üreten ülkeler İtalya, Çin ve İspanya başta olmak üzeredir. Türkiye yayın sıralamasında sekizinci sırada yer almaktadır. En son yararlandığımız bibliyometrik analiz ise üniversite bazında incelenmiştir. İtalya ve Çin de bulunan üniversitelerin diğer ülke üniversitelerine öncülük ettiği anlaşılmaktadır. Bibliyometrik analiz ile kültürel miras ve sürdürülebilir koruma konularında araştırmacıların sonuçlardan yararlanarak mevcut yayınları incelemelerine imkan sunulmaktadır.

Kaynakça

- Ahunbay, Zeynep. *Tarihî Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul: 5. Baskı YEM Yayınları, 2009.
- Al, Umut - Tonta, Yaşar. “Atıf Analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynaklar”. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 5/1, (Nisan-2004), 19-47.
- Aslancı, Seher. “Araştırma Sorgulamaya Dayalı Öğrenme: Bibliyometrik Bir Analiz”. *Scientific Educational Studies*, 6/1, (Haziran-2022), 1-25.
- Ballı, Abdullah. “Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Girişimcilik ve Türkiye’de Sürdürülebilir Girişimcilik”. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute*, (Eylül 2019), 464-483. <https://doi.org/10.20875/makusobed.586555>
- Bellis, De Nicola. *Bibliometrics And Citation Analysis. From The Science Citation Index To Cybermetrics*. Scarecrow press, 2009.
- Broadus, Robert N. “Toward a definition of bibliometrics”. *Scientometrics*, 12/5-6, (Ocak 1987), 373-379.
- Brundtland Raporu. Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (World Commission For Environment And Devolepment), (1987). <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wced> . Erişim: 5 Ekim 2024.
- Chadegani, Arezoo Aghaei vd. “A Comparison Between Two Main Academic Literature Collections”. *Web of Science and Scopus Databases. Asian Social Science*, 9/5 (Mart 2013),18-26.
- Crouch, David. “The Perpetual Performance and Emergence of Heritage”, in *Waterton, E., Watson S. (eds.), Culture, Heritage and Representation*. Aldershot: Ashgate, (Ocak-2010), 57-71.

Değirmenci, İzzet - Sarıbiyık, Mehmet. "Tarihi Mekanlarda Sürdürülebilirlik Bağlamında Cittaslow Hareketi: Taraklı Örneği", II. Uluslararası Sürdürülebilir Yapılar Sempozyumu (ISBS 2015), (Mayıs 2015), 612-620.

Gümüş, Rana. *Çankırı İli'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası*, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu, 2020.

Hu, Zui vd. "Visualizing The Cultural Landscape Gene Of Traditional Settlements İn China: A Semiotic Perspecti." *Heritage Science*, Vol 9, Issue (Aralık 2021), 1-19. <https://doi.org/10.1186/s40494-021-00589-y>

Huang, Ya vd. "Bibliometric analysis of nursing research in Taiwan 1991–2004". *Journal of Nursing Research*, 14, (Mart 2006), 75–81.

ICOMOS. Nara Özgünlük Belgesi, Nara Özgünlük Konferansı, Nara, 1994. <https://whc.unesco.org/archive/2019/whc19-43com-inf8B1-en.pdf>. Erişim: 5 Ekim 2024

Kanlı, İmam Bakır. "Kültürel Mirasın Korunması ve Sürdürülebilirlik Arasındaki Paradoks", *8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 38. Kolokyumu 6-7-8- Kasım 2014 Bildiriler Kitabı*, 131 Ankara, (2015), 359-376.

Karamustafaoğlu, Orhan vd. "Akademik Araştırmalarda Araştırma Yöntemleri ile Örneklem İlişkisi: Doğrulayıcı Doküman Analizi Örneği". *Dicle University Journal of Ziya Gokalp Education Faculty*, 30, (Mayıs-2017), 556-565 <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.1803>

Moral Munoz, Jose vd. "Software Tools For Conducting Bibliometric Analysis İn Science". *An up to Date Review. El Profesional De La Informacion*. 29/1, (Ocak 2020), 1-20.

Orhan, Büşra - Yıldız, Esra. "Koruma Kavramının Bileşeni Olarak Yeniden Kullanımın Sürdürülebilirliğe Katkıları". *Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi*, 3/4, (Şubat 2022), 44-63.

Osareh, Farideh. "Bibliometrics, Citation Analysis And Co-Citation Analysis". *A review of literature I. Libri*, 46/3, (Ocak 1996), 149-158.

Özdemir, Nebi. - Özdemir, Ecem. "Yaratıcı Kentler ve Yaşayan Kültür". *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 3/4, (Mayıs 2020), 2-23.

Subaşı, Seda. *Sürdürülebilir Kentsel Korumanın Mimarlık Pratikleri Perspektifinden Değerlendirilmesi: Rami Kışlası Örneği*. Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Şehir Çalışmaları Anabilim Dalı, 2022.

Tanrısever, Canan vd. "Yeniden İşlevlendirilen Tarihi Yapıların Sürdürülebilirliği", İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – Kırgızistan, Akademik Bakış Dergisi, (Mart-Nisan 2016), 1068-1082.

Veldpaus, Loes - Roders, Ana Pereira. "Historic urban landscapes: an assessment framework part II." *Proceedings of the Sustainable Architecture For a Renewable Future*, Technische Universität München, (Eylül 2013), 1-5.

Zan, Burcu Umut. *Türkiye'de Bilim Dallarında Karşılaştırmalı Bibliyometrik Analiz Çalışması*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012.